

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Karla Šimky a Mgr. Petra Sedláka v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Praha 2, Vyšehradská 16, proti nezákonnému zásahu žalovaného pokynem č. j. 58/2009-OD-Org. a č. j. 145/11-OD-ST, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti unsensení Městského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2015, č. j. 10 A 49/2015 – 15,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále „stěžovatel“) podal ke Krajskému soudu v Brně žalobu, kterou se domáhal ochrany před nezákonným zásahem žalovaného správního orgánu. Usnesením krajského soudu ze dne 21. 1. 2015, č. j. 31 A 4/2015 – 4, byla věc postoupena místně příslušnému Městskému soudu v Praze. Městský soud usnesením ze dne 15. 4. 2015, č. j. 10 A 49/2015 – 11, stěžovatele vyzval, aby ve lhůtě deseti dnů od doručení výzvy zaplatil soudní poplatek za podanou žalobu ve výši 2000 Kč. Stěžovatel soudu zaslal žádost o osvobození od soudního poplatku, ke které přiložil vlastní prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, v němž uvedl, že nemá žádný hodnotný majetek a nemá žádné příjmy. Z potvrzení Úřadu práce ČR, Krajská pobočka v Pardubicích, Kontaktní pracoviště Polička, ze dne 13. 2. 2015 plyne, že stěžovatel pobírá dávky pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí ve výši 3410 Kč. Kasační stížností napadeným usnesením rozhodl Městský soud v Praze tak, že stěžovateli přiznal osvobození od

soudního poplatku zčásti, a to ve výši 1700 Kč, takže jeho poplatková povinnost z podané žaloby činí nadále 300 Kč.

Městský soud uvedl, že stěžovatel doložil, že nemá dostatečné prostředky k úhradě soudního poplatku. Dodal, že podmínky pro osvobození od soudních poplatků stanovené v § 36 odst. 3 s. ř. s. doznaly s účinností od 1. 1. 2012 změn, a to na základě zákona č. 303/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. S odkazem na důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 303/2011 Sb. městský soud uvedl, že pravidlem má být nadále pouze částečné osvobození od soudního poplatku, zatímco plné osvobození od soudního poplatku má být povolováno jen výjimečně, pouze ze zvlášť závažných důvodů. Dle městského soudu je tak naplňována regulativní funkce soudních poplatků. Městský soud dodal, že s každým soudním řízením jsou mj. spojeny náklady na straně státu; v krajním případě, pokud by navrhovatel zahrnoval soudy velkým množstvím samoučelných návrhů, jejichž cílem je vedení sporu pro spor sám, by takové zlovolné jednání mohlo vést k omezení či ochromení soudu, který by nemohl plnit svůj prvořadý úkol, jímž je ochrana práv účastníků řízení. Účelem institutu soudních poplatků je, aby si navrhovatel tyto důsledky uvědomil, a na vzniklých nákladech se rovněž částečně podílel s tím, že v případě úspěchu jsou mu tyto náklady dle § 60 odst. 1 s. ř. s. zpravidla nahrazeny. Cílem citované úpravy je tedy to, aby navrhovatel s vědomím nákladů, které s sebou soudní spor přináší, vedl pouze ty spory, které jsou pro něj významné a v nichž má šanci uspět. V tomto směru městský soud odkázal na příslušnou judikaturu Nejvyššího soudu vážící se k problematice funkcí soudních poplatků.

Městský soud zvážil, že dle svých tvrzení má stěžovatel čistý měsíční příjem přes 3000 Kč, tj. cca 40 000 Kč ročně, nedisponuje významnějším majetkem a je invalidním ve třetím stupni, takže nelze předpokládat, že si své příjmy zvýší prací. Tyto okolnosti tak nasvědčují, že majetkové poměry stěžovatele zásadně nepostačují k zaplacení soudního poplatku v plné výši. Nelze je však považovat za zvlášť závažné důvody pro úplné osvobození od soudních poplatků a stěžovatel má povinnost zaplatit soudní poplatek alespoň v symbolické výši, aby pocítoval odpovědnost spojenou se zahájením a vedením soudního řízení.

Městský soud poukázal na velice vysoké množství a stereotypnost obvyklých sporů vedených stěžovatelem, přičemž jejich průběh lze bezpečně předvídat. Způsob, jakým stěžovatel spory vede a jaká je jejich podstata, svědčí o samoučelnosti jeho žalob a kasačních stížností. Smyslem jeho návrhů není ochrana jeho práv, ale samotné vedení sporu, pouhý proces samotný. Zpravidla není dána ani souvislost těchto sporů s osobními životními podmínkami stěžovatele. Vedení sporů se stalo pro stěžovatele životní náplní; to však neznamená, že by soud měl stěžovateli přiznat právo vést takové spory bezplatně, na náklady státu. Dle městského soudu má tudíž regulativní funkce soudních poplatků zvláštní význam právě v případě stěžovatele; soudní spory má stěžovatel iniciovat a vést s vědomím povinnosti zaplacení alespoň určité části soudního poplatku.

Usnesení městského soudu napadl stěžovatel kasační stížností, z níž vyplývá, že považuje závěry městského soudu za nesprávné. Stěžovatel označil několik pochybení městského soudu, jež jsou podle jeho názoru důvodem pro zrušení vydaného rozhodnutí. Městský soud se podle stěžovatele dopustil při svém rozhodování svévole, jeho odůvodnění

pokračování

věci není přiléhavé a dostatečné, dle stěžovatele městský soud svévolně ignoruje platnou právní úpravu na úkor judikatury, která se netýká věci samé, resp. na úkor důvodové zprávy k návrhu zákona.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), přičemž s ohledem na danou procesní situaci není nutné (viz níže), aby byl stěžovatel v řízení o dané kasační stížnosti zastoupen advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který účastník podáním žádosti sledoval, a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen, či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77, všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). Tyto závěry se uplatní i v případě kasační stížnosti proti rozhodnutí městského soudu o pouze částečném osvobození od soudních poplatků – viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 7. 2012, č. j. 5 Ans 10/2012 – 26. Kasační stížnost lze tedy i při absenci uvedených podmínek projednat.

Zdejší soud také dodává, že i když stěžovatel své kasační námitky nepodřadil pod žádný ze zákonem stanovených důvodů, připadá podle obsahu kasační stížnosti v úvahu kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nejvyšší správní soud v souladu se svou konstantní judikaturou vychází z toho, že *„pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznatelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně“* (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 – 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS).

Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých

poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je upraven v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce tohoto ustanovení především vyplývá, že účastník může být zčásti a zcela výjimečně plně osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Mimo toto ustanovení se dílčím způsobem aplikuje za použití § 64 s. ř. s. § 138 o. s. ř., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Citované ustanovení o. s. ř. rovněž pamatuje na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, či rozsudek ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikovaný pod č. 2601/2011 Sb. NSS, na který městský soud ve svém usnesení rovněž odkázal).

V případě stěžovatele je nutno konstatovat, že kasační stížností je napadeno rozhodnutí městského soudu, jímž nebylo vyhověno jeho žádosti o úplné osvobození od soudního poplatku, ale stěžovatel byl osvobozen od soudního poplatku ve výši 85 % a ve zbytku osvobozen nebyl. V této souvislosti je třeba vzít v potaz, jak již uvedl městský soud, že s účinností od 1. 1. 2012 došlo zákonem č. 303/2011 Sb. k úpravě pravomoci správního soudu přiznat osvobození od soudních poplatků obsažené v § 36 odst. 3 s. ř. s. Nyní mají správní soudy podle představ zákonodárce zásadně přiznávat pouze částečné osvobození od soudních poplatků. Úplné osvobození od soudních poplatků je, jak již bylo řečeno, možné přiznat pouze výjimečně ze zvlášť závažných důvodů. Městský soud dle názoru Nejvyššího správního soudu vzal patřičně v potaz i regulativní funkci soudních poplatků. Lze uvést, že ve svém rozsudku ze dne 10. 5. 2012, č. j. 6 As 15/2012 - 15, zdejší soud odkázal na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého *„v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08“*. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 - 12). K těmto závěrům ostatně dospěl v kasační stížností napadeném usnesení i městský soud.

Ve světle citované právní úpravy a judikatury vzal městský soud v potaz majetkové a osobní poměry stěžovatele a zhodnotil jeho dosavadní procesní aktivity. Přezkoumatelným způsobem poté dospěl k akceptovatelnému závěru o tom, že uvedené poměry nepředstavují závažné důvody, které by pro svoji výjimečnost odůvodňovaly úplné osvobození stěžovatele od platby soudního poplatku, a že za daných okolností je

pokračování

adekvátní osvobození stěžovatele od soudních poplatků ve výši 85 %. K tomu zdejší soud v souladu se svým rozsudkem ze dne 15. 5. 2013, č. j. 6 As 75/2013 – 17, dodává, že „v otázkách částečného osvobození od soudních poplatků bude již z povahy věci vždy přítomna jistá míra uvážení toho kterého předsedy senátu. Udrží-li se toto uvážení v zákonných mezích a bude odpovídat skutkovým okolnostem (zde sociální situaci žadatelky), nemůže být samo užití soudcovského uvážení důvodem pro zrušení přijatého usnesení o osvobození od soudních poplatků Nejvyšším správním soudem“.

Pro úplnost Nejvyšší správní soud rovněž doplňuje, že již bylo opakovaně judikováno, že se stěžovatel v jím iniciovaných řízeních dopouští zneužívání práva; tento závěr lze činit právě s ohledem na četnost sporů zahajovaných stěžovatelem, na jejich podstatu a postup stěžovatele v jejich rámci, kdy stěžovatel často nepostupuje s cílem dobrat se meritorního rozhodnutí ve sporné věci. Tyto skutečnosti Nejvyšší správní soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 19. 7. 2012, č. j. 3 As 59/2012 – 7, či v usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22. Stěžovateli tak zpravidla nejde o úspěšné dovedení řízení do konce, nýbrž o neustálé prodlužování sporů bezbřehými polemikami, o vedení sporu pro spor samotný. Nejvyššímu správnímu soudu je z jeho činnosti známo, že stěžovatel vede mnoho dalších soudních řízení, jeho postupy v těchto řízeních jsou stereotypní a sám stěžovatel ani nebere na vědomí reálný obsah jím napadených rozhodnutí, když často šablonovitě opakuje tytéž námitky ve vztahu k obsahově odlišným rozhodnutím. Tak je tomu i nyní, kdy stěžovatel např. namítá nesprávnost závěrů městského soudu o tom, že cílem stěžovatele je „samoučelná procesní čistota“. Tato formulace se však v napadeném usnesení vůbec nevyskytuje, přičemž je zdejšímu soudu z jeho činnosti známo, že se objevuje v některých jiných rozhodnutích městského soudu týkajících se stěžovatele. Závěry zdejšího soudu vyslovené v citovaném usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22, lze ilustrovat např. tím, že v evidenci zdejšího soudu je vedeno ke dni 2. 12. 2014 přes 1 200 spisů, v nichž stěžovatel vystupuje v pozici stěžovatele, resp. navrhovatele, a v nichž brojí převážně proti rozhodnutím městského soudu a Krajského soudu v Českých Budějovicích. Lze proto usuzovat, že tyto soudy jsou obdobně jako zdejší soud zahlceny desítkami až stovkami podání, stížností a žalob stěžovatele. Podobně zahlcen nepřeborným množstvím podání stěžovatele je rovněž Ústavní soud.

Nejvyšší správní soud tak uzavírá, že se městský soud dostatečným způsobem zabýval naplněním podmínek pro osvobození od soudních poplatků a oprávněně dospěl k závěru, že za dané situace je zcela namístě po stěžovateli požadovat alespoň částečnou úhradu soudního poplatku. Nemajetnost nemůže být bez dalšího důvodem, aby se nemajetná osoba mohla volně a bez jakýchkoliv omezení realizovat v podávání četných podání k soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, publikovaný pod č. 2601/2011 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2013, č. j. 5 As 41/2013 – 15, a ze dne 12. 7. 2012, č. j. 5 As 10/2012 – 26). Zdejší soud také dodává, že na uvedených závěrech nemůže nic změnit ani do značné míry nesrozumitelná argumentace stěžovatele, provázená expresivními výrazy, kterou lze jen velmi těžko myšlenkově uchopit, natož se s ní podrobně logicky vypořádat.

Z výše uvedených důvodů tedy dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že napadené usnesení Městského soudu v Praze netrpí nezákonností ani jinou namítanou vadou, a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v řízení úspěch neměl a žalovanému žádné náklady s tímto řízením nad rámec běžné činnosti nevznikly, takže mu Nejvyšší správní soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. června 2015

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu